

ዳኞች፡-

ተክሊት ይመሰል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሽፈራው

አብዬ ካሳሁን

አመልካች፡- ወ/ሮ አሻ ፋራህ -ጠበቃ ጣሂር ሼህ አብዱላህ

ተጠሪዎች፡-

1. አቶ አብዱራህማን ጣሂር 2. ዮሱፍ አሊ ዩሱፍ 3. ሀሰን አሊ ዩሱፍ 4. ሳላህ ኢብራሂም 5. ሮወዳ አሊ ዩሱፍ 6. ረሽድ አሊ ዩሱፍ 7. ኢስማሃን አሊ ዩሱፍ 8. በድሪያ ኢብራሂም ግራድ 9. ሀሰን ኢብራሂም ኢጋል	}	አልቀረቡም
- መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ክርክሩ የተጀመረው በኢትዮጵያ ሶማሌ ክልል መንግስት በፋፈን ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን፤ ተጠሪዎች ከሳሽ፣ አመልካች እና በዚህ ችሎት የክርክሩ ተካፋይ ያልሆነው አቶ ሰኢድ አሊ፣ በቅደም ተከተል፣ 1ኛ እና 2ኛ ተከሳሾች በመሆን ተከራክረዋል። የተጠሪዎች ክስ ይዘትም በአጭሩ፣ እናቶቻችን ከአያታችን የወረሱት እና በወርስ ሊተላለፍልን የሚገባ ቦታ 2ኛ ተከሳሽ በህገ ወጥ መንገድ ለ1ኛ ተከሳሽ በሽያጭ በማስተላለፉ ወሉ ፈርሶ ቦታው ይመለስልን የሚል ነው። ተከሳሾች ለፍርድ ቤቱ ቀርበው በሰጡት መልስ፣ ቦታው ለ2ኛ ተከሳሽ በተለይ ከእናቱ የተሰጠው መሆኑን፣

ከሳሾች ከቦታው የወርስ ድርሻ የሌላቸው መሆኑን፣ ቦታውን 2ኛ ተከላሽ ቆርቆሮ ቤት ስርቶበት በህጋዊ መንገድ ለ1ኛ ተከላሽ የሸጠ በመሆኑ ወሎ ሊፈርስ አይገባም በማለት ተከራክረዋል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበለት የዞኑ ክፍተኛ ፍርድ ቤትም ከግራ ቀኝ በዚህ መልኩ የቀረበውን ክርክር እና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው እና ቆርቆሮ የተሰራበት ቦታ ከስር 2ኛ ተከላሽ ጋር ባደረጉት የሽያጭ ወል መሠረት በአመልካች እጅ እንደሚገኝ በማስረጃ መረጋገጡን ገልጾ ቤትና ቦታው የአመልካች ነው በማለት የተጠሪዎችን ክስ ወድቅ በማድረግ ወስኗል። ተጠሪዎች በዚህ ወሳኔ ባለመስማማት ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን፣ ይግባኝ ሰሚዉ ፍርድ ቤት በበኩሉ ለክስ ምክንያት የሆነው ወል በሚመለከተው አካል ዘንድ የተመዘገበ እና የተፈረመም አለመሆኑን፣ ተጠሪዎች ወራሾች መሆናቸውን እና ለስር 2ኛ ተከላሽ ለብቻው የተሰጠ መሆኑን የሚያሳይ ማስረጃ ባለመቅረቡ ንብረቱ ለተጠሪዎች ሊመለስላቸው ይገባል፤ አመልካች በቦታው ላይ ቤት ለሰራቸው ቤት ግምቱን ተጠሪዎች ለአመልካች እንዲከፍሉ፤ አመልካች በወሎ ምክንያት ያጣቸው መብት ካለ በስር 2ኛ ተከላሽ ላይ ክስ የማቅረብ መብት አላት በማለት የስር ፍርድ ቤትን ወሳኔ በመሻር ወስኗል። አመልካች ይህን ወሳኔ ባለመቀበል ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር አቤቱታ ያቀረቡት ሲሆን፣ ሰበር ሰሚዉ ችሎት የስር 2ኛ ተከላሽ በሽያጭ ወሎ መሠረት የወሰደውን ገንዘብ ለአመልካች ሊመለስ ይገባል በሚል ይግባኝ ሰሚዉ ችሎት በዚህ ረገድ የሰጠውን የወሳኔ ክፍል ብቻ በመሻር ቀሪውን በማጽናት ወስኗል።

አመልካች በቀን 05/06/2010 ዓ. ም ተዘጋጅቶ በጠበቃዎ አማካይነት በቀረበ አምስት ገጽ የሰበር አቤቱታ፤ ተጠሪዎች ወራሾች መሆናቸው ባልተረጋገጠበት ሁኔታ፣ እንዲሁም በግራ ቀኝ መካከል የተደረገው ወል ተገቢውን ፎርም ያሟላ መሆን አለመሆኑን በተመለከተ የቀረበው ክርክር በሌለበት ሁኔታ የስር የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ እና ሰበር ሰሚ ችሎቶች በፋፈን ዞን ክፍተኛ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ የነበረውን ወሳኔ በመሻር የሰጡት ወሳኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በማለት ተከራክራለች። አቤቱታው ተመርምሮ ያስቀርባል በመባሉም ተጠሪዎች በተደረገላቸው ጥሪ መሠረት ቀርበው ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በጽሑፍ ተለዋወጠዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተመለከተው ሲሆን፣ ይህ ችሎትም ለአቤቱታው ምክንያት የሆነውን ወሳኔ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዘገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት እና ቦታ በአመልካች እጅ ሊገባ የቻለው ከስር 2ኛ ተከላሽ ጋር ባደረጉት የሽያጭ ወል መሠረት ስለመሆኑ ግራ ቀኝን ያከራከረ ጉዳይ አይደለም። ተጠሪዎች የሚከራከሩት ቤትና ቦታው ከአያታቸው በወርስ ሊተላለፍላቸው የሚገባ መሆኑን ሲሆን፣ አመልካች እና የስር 2ኛ ተከላሽ በበኩላቸው ቤትና ቦታው ለስር 2ኛ ተከላሽ (ሽያጭ) በግል የተሰጠው እንጂ የወርስ ሀብት አለመሆኑን ገልጸው የተከራከሩ መሆኑን መዘገቡ ያስረዳል። ይሁንና ቤትና ቦታው ቀደም ሲል የተጠሪዎች አያት የነበረ ሆኖ ለተጠሪዎች በወርስ የተላለፈላቸው እንጂ ለስር 2ኛ ተከላሽ በግል የተሰጠው ያለመሆኑን ማስረጃን መዘገኖ ፍሬ ነገርን የማጣራት ስልጣን በተሰጣቸው በስር ፍርድ ቤቶች ተረጋግጧል። በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋገጠው ይህ ከሆነ፣ በአመልካች እና በስር 2ኛ ተከላሽ መካከል የተደረገው እና ለክርክሩ መነሻ የሆነው ወል ህጋዊ ወጤት የሚያስከትል መሆን ያለመሆኑን ስለ ጉዳዩ ከሚደነግገው የፍትሐብሔር ህጉ ድንጋጌ ጋር አገናዝቦ ማየቱ ተገቢ ሆኖ ተገኝቷል።

እንደሚታወቀው የማይንቀሳቀስ ንብረት ካለው ልዩ ባህርይ አንጻር፣ ንብረቶቹን ከአንድ ወደ ሌላ ሰው ለማስተላለፍ የሚደረጉ አሠራሮች እና ስርዓቶች ጥብቅ መሆን እንዳለባቸው ይታወቃል። የማይንቀሳቀስ ንብረትን ከአንዱ ወደ ሌላ ሰው ማስተላለፍ ስለሚቻልበት ሁኔታ በተመለከተ በፍትሐብሔር ህጋችን የተለያዩ አንቀጾች የተደነገጉ ድንጋጌዎችም ይህንን የሚያሳዩ ናቸው። ከእነዚህም ድንጋጌዎች ወስጥ አንዱ በህጉ አንቀጽ 2878 ስር የተመለከተው ድንጋጌ ነው። በዚህ ድንጋጌ መሠረት የማይንቀሳቀስ ንብረትን በሽያጭ ለሌላ ሰው ለማስተላለፍ የሚደረግ ወል በሦስተኛ ወገን ላይ ህጋዊ ወጤት ያስከትል ዘንድ ንብረቱ በተመዘገበበት መዘገብ ላይ መመዘገብ አለበት። የተያዘውን ጉዳይ በተመለከተም፣ ተጠሪዎች ከቤቱ ላይ መብት ያላቸው መሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ አመልካች ከስር 2ኛ ተከላሽ ጋር ያደረገቸው ወል ህጋዊ ወጤት ያስከትል ዘንድ የሽያጭ ወሉ በህግ አግባብ የተመዘገበ መሆኑን የማስረዳት ግዴታ አለባት። ሆኖም ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ወል በሚመለከተው አካል ዘንድ ያልተመዘገበ መሆኑ በስር ፍርድ ቤት ተረጋግጧል። ስለሆነም ለክርክሩ ምክንያት

የሆነው ወል የሚጸናበት የህግ ምክንያት የሌለ በመሆኑ ወሎ ሊፈርስ ይገባል በማለት የስር የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ እና ሰበር ሰሚ ችሎቶች የደረሱበት ድምዳሜ የሚነቀፍበት ምክንያት የለም። ሽያጩ ሊፈርስ ይገባል የሚባል ከሆነ ደግሞ የስር 2ኛ ተከላሽ (ሻጭ) ሰዲድ አሊ ዩሱፍ በወሎ ምክንያት የተቀበለውን ገንዘብ የመመለስ ግዴታ ያለበት ሲሆን፤ ይህን እንዲያደርግ ሌላ ክስ ማቅረብ ሳያስፈልግ በዚህ መዝገብ ላይ መወሰን የሚቻል በመሆኑ፤ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በዚህ ረገድ የሰጠውን የወሳኔ ክፍል በመሻር የደረሰበት ድምዳሜም በአግባቡ ሆኖ ተገኝቷል።

በአጠቃላይ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤትና ቦታ የተጠሪዎች የወርስ ድርሻ ያለበት መሆኑ እስከተረጋገጠ እና አመልካች ቤትና ቦታውን ለመግዛት ያደረጉት ወልም በህግ አግባብ በሚመለከተው አካል ዘንድ ያልተመዘገበ በመሆኑ ወሎ ሊፈርስ ይገባል በማለት የስር 2ኛ ተከላሽ የሽያጩን ገንዘብ ለአመልካች እንዲመልስ በሚል የተሰጠ ወሳኔ በአግባቡ ነው ከሚባል በስተቀር በዚህ ችሎት ሊታረም የሚችል መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ስላልተገኘ ተከታይ ተወስኗል።

ወ ሳ ኔ

1. የኢትዮጵያ ሶማሌ ክልል መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/ 05-1-101/09 በቀን 04/03/2010 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ወሳኔ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ጸንቷል።
2. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
3. አመልካች ቦታውን ከተረከቡ በኋላ ላካሄዱት ተጨማሪ ግንባታ ያወጡትን ወጪ በተመለከተ ወጪው እንዲመለስላቸው ሊያቀርቡ የሚችሉትን ክስ ይህ ወሳኔ አይከለክልም።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/ይ